

***Національно-патріотичне
виховання школярів у
системі позакласної роботи***

**З досвіду роботи
педагога-організатора
НВК «Лановецька
загальноосвітня школа №1
I-III ступенів – ліцей»
Зубрицької Тетяни Василівни**

Вступ

Україна – молода держава, яка перебуває в стані радикальних політичних, економічних та соціальних перетворень. Шлях від тоталітарної ідеології до свободи й демократії виявився для нашого народу не простим: події Майдану, окупація Криму, інформаційна й військова агресія з боку сусідньої держави стали реаліями нашого життя. Зазнавши величезних людських і матеріальних утрат, українське суспільство сьогодні, як ніколи, потребує духовного й морального відродження. Доктор філософії, колишній політв'язень Євген Сверстюк так окреслив цей шлях: «Дивовижна байдужість до громадянських і національних проблем робить людину тупою. Після століть рабства національну честь і гідність треба відстоювати на кожному кроці». Революція Гідності стала уроком усьому світові: ніхто і ніколи не матиме права вето на нашу суверенну внутрішню й зовнішню політику, ніхто і ніколи не зможе розколоти нашу Батьківщину і знищити український народ.

Новітні процеси, що відбуваються у державі, актуалізували завдання виховання громадянина, яке реалізується через виховний простір навчального закладу. Громадянське суспільство потребує відтворення почуття істинного патріотизму як духовно-моральної цінності, формування в молоді активної, соціально значущої позиції, яку вона може проявити в усіх видах діяльності, перш за все, пов'язаних із захистом інтересів своєї родини, рідного краю, реалізацією особистого потенціалу на благо української держави.

Ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави виявляється у таких якостях, як патріотизм, національна самосвідомість, правосвідомість, політична культура та культура міжетнічних стосунків. Питання патріотичного виховання підростаючого покоління, що покликане сприяти духовній цілісності українського народу й об'єднанню різних регіонів країни, стають у наш час актуальними, як ніколи.

Теоретичні аспекти патріотичного виховання школярів

Система національно-патріотичного виховання підростаючого покоління ґрунтується на основах наукової педагогіки, народної філософії, християнської моралі.

Провідне місце у розвитку теорії і практики національно-патріотичного виховання мають праці К. Ушинського. Він стверджував, «якщо немає людини без самолюбства, так немає людини без любові до батьківщини, і ця любов дає вихованню вірний ключ від серця людини і могутню опору для боротьби з його поганими природними особливостями»

Цінним джерелом для розвитку сучасної теорії і практики національно-патріотичного виховання є педагогічна спадщина В. Сухомлинського. Він підкреслював, що справжнє народження громадянина відбувається тоді, коли дитина відчуває себе часткою народу і в ній, як сонячний промінь в краплі води, відображається багатовікова історія цього народу, його велич і слава.

Патріотизм, як почуття має внутрішню структуру, що складається з кількох компонентів:

- перший, поверхневий, - природна любов до свого народу як до великої родини, любов до рідного слова, рідної природи;

- другий – це відчуття патріотизму розумом, усвідомлення обов'язку перед народом, готовність стати на захист його інтересів;

- третій – це переплетіння любові до рідного, близького з усвідомленням свого обов'язку перед народом; це прагнення, готовність служити Батьківщині.

Патріотизм – соціально-історичне явище. Елементи його виникли як усвідомлення родових зв'язків, обрядів, звичаїв. Слово «патріотизм» (від «patris») – грецького походження, в перекладі означає «батьківщина, вітчизна».

У сучасній педагогічній літературі виділяють щонайменше три різновиди патріотизму.

1. Етнічний патріотизм, що ґрунтується на почутті власної причетності до свого народу, на любові до рідної мови, культури, до власної історії тощо. Цей термін уперше використав відомий сучасний вчений - психолог І. Кон, який писав, що «...етнопатріотизм пов'язаний з утвердженням конкретизованих, спрощених образів свого народу, як правило, наділених позитивними рисами». Цей патріотизм зумовлений природою як відчуття видової ознаки народу. Він є природженим і розвивається повноцінно, якщо дитина зростає у національно зорієнтованій сім'ї, навчається в українській школі. В процесі виховання етнічного патріотизму велике значення має вивчення історії українського народу, рідної мови, народних звичаїв, традицій.

2. Територіальний патріотизм базується на любові до того місця на землі (до місцевості, ландшафту, клімату тощо), де людина народилася.

3. Державний патріотизм ґрунтується на остаточній меті нації – побудові власної держави, державному самовизначенні, державницькому світогляді та державницькому почутті; це вищий патріотизм, який базується на державній ідеології та пов'язаний з почуттям громадянськості .

(Слайд 2) В державній національній програмі «Освіта: Україна XXI століття» головна мета національного виховання визначається як набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді незалежно від національної належності особистісних рис громадян Української держави. **(Слайд 3)** Національно - патріотичне виховання передбачає формування патріотичних почуттів, вироблення високого ідеалу служіння народові, готовності у будь-який час стати на захист Батьківщини, вивчати бойові традиції та героїчні сторінки українського народу.

До нормативно-правового забезпечення національно-патріотичного виховання відносяться Державна національна програма «Освіта: Україна XXI століття», Концепція національно-патріотичного виховання, Концепція

національного виховання, міжнародні документи (рекомендації ЮНЕСКО «Про виховання в дусі миру», «Резолюція з прав людини», «Конвенція про права дитини»). Серед останніх нормативних документів «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України», Наказ Міністерства України у справах сім'ї молоді та спорту, МОН України, Міністерства оборони України, Міністерства культури і туризму України від 27.10.2009 №754/ 981/538/49 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання молоді», розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.03.2011 № 199-р «Про заходи з увічнення пам'яті про події Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років та її учасників на 2011-2015 роки», розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 1718-р «Деякі питання військово-патріотичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів».

(Слайд 4) Теоретичну модель змісту національного виховання можна окреслити тріадою «громадянин – патріот - гуманіст».

(Слайд 5) Найголовнішими ознаками кожної складової є такі характеристики:

- Громадська відповідальність, обов'язок, свідомість, єдність.
- Розуміння та сприйняття української ідеї, готовність до захисту своєї Батьківщини, пошана до історичної пам'яті українського народу.
- Доброта, толерантність, справедливість, взаємоповага, принциповість,, непримиренне ставлення до фальші, цинізму, лицемірства.

Мета переконань полягає у підведенні дитини не тільки до розуміння певних положень патріотичних почуттів, а й до внутрішнього їхнього сприйняття.

Таким чином, успішне виховання свідомого громадянина-патріота вимагає від вчителя постановки завдань та окреслення шляхів їх реалізації через послідовну систему виховних заходів.

Реалізація завдань патріотичного виховання в системі позакласної роботи

(Слайд 6) До провідних завдань патріотичного виховання, які я ставлю перед собою у вихованні дітей, належать:

- формування національної свідомості, любові до Батьківщини, бажання працювати заради держави;
- забезпечення духовної єдності поколінь;
- виховання поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки;
- формування усвідомленого зв'язку між ідеями свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю;
- формування політичної та правової культури учнів шляхом залучення їх до роботи в органах учнівського врядування.

Для їх успішної реалізації важливо правильно визначити віковий етап, на якому стає можливим активне формування у дітей патріотичних почуттів, та зуміти дібрати такі форми й методи роботи, які стануть найбільш ефективними у вихованні дітей певної вікової категорії

Професор Дрогобицького педагогічного університету О. Вишневський виділяє три етапи розвитку патріотичної свідомості людини: **(Слайд 7)**

1. Етап раннього етнічно-територіального самоусвідомлення є основою, фундаментом патріотичного виховання. Він припадає на дошкільний і молодший шкільний вік. На цьому етапі формується почуття патріотизму.

2. Етап національно-політичного самоусвідомлення, припадає на підлітковий вік, коли дитина з лона сім'ї та школи переходить у громадське середовище. На цьому етапі відбувається приєднання юнацтва до різноманітних дитячих й молодіжних громадських, політичних організацій і об'єднань, які в змозі допомогти виховати сьогоденного школяра, завтрашнього громадянина України.

3. Етап державницько-патріотичного самоусвідомлення, коли поняття «національного» виходить за межі етнічності та сягає рівня державності. Характерними рисами даного етапу є вияв любові, поваги до своєї держави як головної мети нації.

Як педагог-організатор я працюю з учнями різних вікових категорій. Тому при формуванні в дітей патріотичних почуттів враховую відмінності розвитку патріотичної свідомості на різних вікових етапах, а тому використовую різні форми роботи з національно-патріотичного виховання **(Слайд 8)**

- інтелектуальна гра, рольова гра, вікторина, конкурс-інсценізація, конкурсна програма;
- акція (милосердя, благодійна), анкета думок, зустріч, відверта розмова;
- колективна творча справа (КТС), випуск газети, фоторепортаж;
- свято - презентація, усний журнал;
- виставка – конкурс, ведення літопису власного колективу;
- година спілкування, класні збори, години класного керівника;
- похід, екскурсія, прогулянка.

(Слайд 9) Виховання патріотизму - це невинна робота по створенню у школярів почуття гордості за свою Батьківщину і свій народ, шанобливому ставленню до історичного минулого Батьківщини, свого народу. В нашій школі діє масштабна Акція «Ми сильні, коли ми разом» в рамках якої проходять безліч заходів, спрямованих на національно-патріотичне виховання учнів. **(Перегляд слайдів).**